

בס"ד, כסלו תשפ"א

דבר תורה לפרשת חיי שרה – הרב ד"ר דניאל רייפמן

כאשר אחד מבני הזוג נפטר לאחר נישואים ארוכים, בן הזוג שנותר בחיים בדרך כלל נאבק ביותר מאשר רק בצער של אבל. במהלך מערכת יחסים ממושכת, זוגות מפתחים שכבות מורכבות של תלות הדדית – פרקטיות ורגשיות, כשכל אחד מבני הזוג מאמץ תפקידים ותחומי אחריות שמתאימים לו או לה תוך השלמת החסרונות של האחר. אובדן בן הזוג מכריח אותו או אותה למלא את התפקידים הלא מוכרים שהשני מילא במשך חייהם המשותפים.

במשך השבועיים האחרונים, קראנו בפרשיות השבוע על התפתחות נישואיהם של אברהם ושרה, וראינו בדיוק סוג זה של תלות הדדית. טבעו של אברהם הוא להיות נדיב ורחב לב, מנטייתו להכנסת אורחים ועד נסיונו להציל את סדום ועמורה. מבחינת חיי משפחה, רוחב לבו של אברהם מתבטא ברצונו לשתף את שני בניו – יצחק וישמעאל – בעתידו של העם היהודי. שרה מאזנת את פתיחותו של אברהם עם גישה יותר ממוקדת וביקורתית למען העתיד של המשפחה והאומה. שרה מקבלת שוב ושוב את ההחלטות שיבטיחו את הנצחת המשפחה: הצעת הגר לאברהם כשהיא עצמה לא יכולה ללדת, התגרות בהגר בגלל חוצפתה, ובסופו של דבר דרישה מאברהם לגרש את הגר וישמעאל. טבעו של אברהם הוא לתת לאפשרויות הרבות של החיים להתפתח: לתת לסדום הזדמנות לחזור בתשובה, להמתין ולראות אם ישמעאל יוכיח את עצמו כראוי למנהיגות. אך שרה מבינה כי בכל הקשור למשפחתם, יש רק דרך פעולה אחת: יצחק הוא היורש היחיד, ואפילו המשך נוכחותו של ישמעאל במשק הבית מאיימת על מורשתו של אברהם.

לאחר מות שרה, אברהם נאלץ לקבל על עצמו את התפקיד ששרה מילאה במערכת היחסים ביניהם. פרשת חיי שרה הוא מעין שלישייה של סיפורים המדגימים כיצד אברהם מאמץ את החזון הביקורתי של שרה בהבטחת עתיד המשפחה. בסיפור הראשון, כשאברהם מחפש חלקת קבורה לאשתו האהובה, הוא פתאם בן אדם אחר: במקום להיות פתוח לאפשרויות רבות, הוא יודע בדיוק איזו אחוזת קבר הוא רוצה – מערת המכפלה – והוא נחוש בדעתו לרכוש אותה במחיר מלא. גם כאשר בני חת מציעים לו לבחור איזה חלקה שירצה, וגם כאשר עפרון מציע לו גישה חופשית למערת המכפלה, אברהם אינו סוטה ממשימתו המוצהרת.

חינוי אף יותר להבטחת העתיד הוא מציאת אישה ליצחק, וגם כאן אברהם מבין שלא תיתכן שום פשרה. מצד אחד, ברור לאברהם שיצחק אינו יכול להתחתן עם אשה כנענית. לשם כך, אברהם שולח את עבדו הנאמן לחרן, ארץ מולדתו, כדי למצוא אישה ליצחק, ומשביע את עבדו לא להשיא אותו לאשה מארץ כנען. מצד שני, זה עוד יותר בלתי מתקבל על הדעת שיצחק עצמו יחזור לחרן כדי להקים שם משפחה. כאשר העבד מצביע את הבעיה המעשית הברורה – אולי הכלה שהוא מוצא בחרן לא תרצה לחזור עמו לארץ ישראל – אברהם מתעקש שהקב"ה יצליח את דרכו. שוב, אברהם מונחה על ידי ההשפעה התת-מודעת של חזונה המכריע של שרה לא להתפשר על הדרך המדויקת שתבטיח את המשך העם הנבחר.

רק לאחר שיצחק נשוי בבטחה מרגיש אברהם שהוא יכול להמשיך בחיים שלו. הוא מתחתן עם אישה בשם קטורה, אשר יולדת לו במהירות לא פחות משישה בנים. נוכל לדמיין את השמחה של אברהם, שחיכה כל כך הרבה שנים להוליד ילד אחד, שפתאום נהיתה לו משפחה שנייה כה גדולה. אך הפעם אברהם אינו צריך את שרה להזכיר לו שיצחק הוא היורש היחיד שלו. הוא כבר יודע בעצמו מה מוטל עליו לעשות כדי להבטיח שיהיה ברור שיצחק הוא היורש היחיד: "וְלִבְנֵי הַפִּילֵגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם, נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנַת; וַיְשַׁלְחֵם מֵעַל יִצְחָק בְּנֹו, בְּעוֹדָו חַי" (כהו). למרות ששרה נפטרה בתחילת הפרשה, פרשתנו היא באמת תעודה מרשימה להשפעתה מרחיקת הלכת על עם ישראל.